Kan dere ikke bare ta meg for den jeg er ...?

Skuespiller
Per Christiansen Ellefsen

TEKST: **SØLVI LINDE**

FOTO: **JARLE EKNES**

Per Christian Ellefsen vil, som Olav Linaker, ta utgangspunkt i enkeltmennesket – men på en litt annen måte. Gjennom å bruke sin profesjon som skuespiller vil han dele noen erfaringer med oss. Da Ellefsen fikk se tittelen på foredraget sitt, fikk det ham til å stusse. «*Men,*» sier han: «*Skal dere ta meg for den jeg er, må dere vite litt om meg!*»

Ellefsen har jobbet som skuespiller i 30 år. Han har utdannelse fra teaterhøgskolen, og var med å bygge opp regionteateret i Sogn og Fjordane. Han har erfaring fra Oslo Nye Teater, der han spilte komedier før han gikk over til mer dramatiske verk som for eksempel Brødrene Karamasov. På et tidspunkt forberedte han et verk som skulle kalles Odins øye, men da det ikke kunne fullføres på grunn av økonomiske problemer, sa han ja til å spille Elling etter Ingvar Ambjørnsens roman.

Kommunikasjon, kroppsspråk, stemme og kjemi.
Betydningen av kommunikasjon vet vi alle, men ordet betyr « å stå i forbindelse med». Hovedredskapet for en skuespiller er kommunikasjon, som består av tre hoveduttrykk: ordene, kroppsspråket og stemmebruken. Forholdet mellom utrykkene er interessant, teksten utgjør bare 7 %, kroppsspråket 69 %, og resten er stemmebruk. Som skuespiller får en mye trening i å nå fram til folk. En vil skape kommunikasjon, få folk med på en tankegang, en sfære. «*Jeg jobber med rollene mine, jeg kommuniserer med rollefiguren min. Arbeidet med å framstille Elling har skapt mye, og gjort mye med meg*», sier Ellefsen. «*Jeg er skuespiller, jeg ser, observerer og spiller det jeg ser. Jeg spiller slik at dere skal kunne si, ja sånn kan Elling være.*» Men først må en arbeide med fakta. Elling er en mann, en fyr midt i 40-årene. Er han gift? Har han barn? – Nei, sier en deltager fra salen, men han har en masse sterke prinsipper. Vi ler, og Ellefsen sier: «*Jeg opplever at jeg jobber på en sti med dype kløfter på begge sider, dersom jeg faller uti, bryter jeg avtalen jeg har inngått med publikum.*» Og hva med Ellings oppvekst? – Mor er sentral,

far døde bare noen dager før Elling ble født. Da han gikk på skolen, var han flink, kanskje intellektuell? Kanskje han var litt av en nerd, det gjør det vanskelig for å få venner? Han har hatt vanskeligheter med å bevege seg utenfor hjemmet. Hvordan er han kledd? Mor kjøper klærne hans…! Og Ellefsen spør: «*Kanskje jeg forsøker å finne ut av Elling på samme måte som dere forsøker å finne ut av brukerne deres?*»

Et annet faktum som må tas med, er at verken Kjell Bjarne eller Elling har debutert seksuelt, selv om de er midt i 40 årene. Elling og Kjell Bjarne fokuserer helt forskjellig. Mens Kjell Bjarne er fortvilet og sier: «*Eg har levd halve livet uten å ha pult!*» forteller Elling historier som er så saftige, at selv om Kjell Bjarne vet at det bare er historier, vil han gjerne høre dem en gang til. I arbeidet med rollen som Elling ville Ellefsen finne ut om en kan *se* på folk om de har et normalt seksualliv eller ikke. Kroppsspråket forteller mye. Ellefsen viser oss, han går over scenen litt nonchalant, bruker hoftene, svinger lett med dem. En løs hofte gir signal om trygghet som naturlig tolkes som en viss erfaring «der nede».

Kunsten er å kunne observere kroppsspråk, at en kjenner seg selv, og gjennom det forstår hvorfor folk gjør sånn eller slik. For eksempel når stemmen stiger veeeldig; et svært høyt toneleie kan avsløre at en er stresset eller kanskje redd. Ellefsen sier han har opplevd at folk legger stemmen opp for å si nei til det som er under beltet. Fete folk, som ikke godtar seg selv, kan ofte legge stemmen noen oktaver opp. «*Og hvis en snur det mot seg selv? Hvordan er det jeg beter meg i ulike sammenhenger?*» spør han. I arbeidet med å framstå som Elling, strammet han blant annet rumpeballene. Da skjer det noe med hele kroppen. Bevegelsen skaper et trykk, en blir stram i hele kroppen, stemmen blir mer anspent,

Per Christian Ellefsen som Elling.

strammere, spissere og høyere. Elling er på allerten, han er vár for alt han opplever. Han er usikker i verden, han har angst. Å overvinne dette krever energi. Kjell Bjarne er Ellings strålende motsetning, han går innover i seg selv, og blir sørgmodig i stedet.

Ellefsen leser fra boken om Elling. Dette er situasjonen da Elling møter sosialvesenet for første gang. Hans mor er død, han bor alene, han har kjøpt seg teleskop, han kikker på naboene og lever sitt liv gjennom det han ser hos dem. Dette blir et stort problem for ham. Han spiser lite, vasker seg ikke osv. Noen har sendt en bekymringsmelding til sosialvesenet, og etter gjentatte forsøk på å nå ham via telefonen, oppsøker Eriksen fra sosialkontoret Elling hjemme i leiligheten hans, sammen med en nabo, tillitsmannen i blokka.

«*Kimingen fra en telefon er ille. Men lyden av dørbjellen er tusen ganger verre. «Et vennlig ding-dong» hadde mor kalt den lyden. Jo takk! Jeg skulle*

likt å vite hva som var så vennlig med det ding-donget. Truende var det. Som lyden av klokkene i et gravkapell. Jeg sto dørgende stille med alle sanser spent. Det måtte være noen som hadde gått feil. Eller noen små rønnere som var ute med spill-loppene sine. Det ringte igjen. Denne gangen hissi-gere. Jeg skrek lydløst og presset håndflatene mot ørene. Det oppstod et voldsomt trykk, et øyeblikk var jeg redd trommehinnene mine skulle sprenges innenfra, eller at øynene mine ville sprette ut. Full av galgenhumor som jeg jo er, så jeg for meg hvor-dan øyeeplene fòr gjennom rommet og traff speilet over håndvasken med et unisont klask. Slapp av, Elling, Pust dypt og rist løs. Jeg gjorde det, samtidig som jeg listet meg på tærne ut i entreen. Dette var uhyre vanskelig, viste det seg. Å riste løs, samtidig som en hyperventilerer og beveger seg på tærne, er så å si umulig. Men jeg nådde da utgangsdøren på et vis…..» (Ambjørnsen 1993:139)

Attraktiv høgskole

HØGSKOLEN I BERGEN

Høgskolen i Bergen nyt høg prestisje blant høgskulane i Noreg. Studentar som blir uteksaminerte herifrå, har både ei solid faglig utdanning og ein sosial og kulturell ballast som bare studium i ein storby kan gi.

Bachelor i vernepleie er eit studium innan helse- og sosialfag og er eit naturlig val for dei som har lyst å arbeide med menneske. Utdanninga gir deg kompetanse til å arbeide innanfor miljøarbeid, habilitering og rehabiliteringsarbeid med menneske med samansatte funksjonsvanskar.

Ta kontakt med Høgskolen i Bergen for nærmare informsajon

Sjå: **www.hib.no**

Elling har angst, og i rollen som Elling blir det viktig at skuespilleren kan uttrykke dette. Man trenger som kjent ikke være morder for å spille en morder. For å spille Elling, opplevde Ellefsen at han måtte finne fram til sin egen angst, i stedet for å oppsøke steder hvor de behandler folk for angst: «*Jeg må finne Per Christians Elling. Jeg kan ikke spille en generell galning. Jeg måtte finne min egen*». Ellefsen gir uttrykk for at han selv kjenner seg trygg i de fleste små og store situasjoner, men han har høydeskrekk. Han kjenner seg trygg på den lille kanten han står i dag, men på enkelte scene-kanter, som gjerne rager to eller tre meter opp, ville det vært annerledes. For å finne fram til hvordan angst kan oppleves, brukte han et minne fra da han var med en kjenning og malte en bygård i Oslo. Det var en god anledning til å kjenne på angsten. Her var det skikkelig stillas, selvfølgelig. Første nivå er ok, han kan se ned og alt er greit. Nivå to? Han klarer å jobbe, men synes det er greit å holde seg i veggen. Kjenner det i magen. Magen er et senter, og skuespillere er opptatt av magen, at angst og glede skal komme derfra. Går opp til tredje nivået, nå gjør det vondt, han skjelver og forteller at han ikke lenger stoler på kroppen sin.

På et tidspunkt i historien blir Elling sendt ut for å kjøpe brus og pizza. Det er altfor tidlig i prosessen, det er masse folk i kassakøen og Elling opplever å gå helt i stykker. Det Elling kaller for nerver, gjør at stemmen blir endret, han kjenner hjertet slå og blir vár for alt som skjer rundt ham, sky og kveppen. Da Ellefsen leste om Ellings reaksjoner, får han samme opplevelsen som da han sto på tredje nivå i stillaset. «*Ambjørnsen har nok kanskje sett ham for seg sykere enn slik jeg har framstilt ham, men det er noe annet å skape en figur på papiret enn å spille den,*» sier Ellefsen. Det som er utfordringen for

Elling, er den samme angsten som Ambjørnsen selv har, også han har brukt av sitt eget da han skapte Elling. Ellings nerver forstyrrer og blokkerer kommunikasjon. Elling klarer ikke å ta i mot hjelp, og de fra sosialkontoret klarer ikke å hjelpe ham.

Angsten er en stor del av livet til Elling, noe han må kjempe med. Og det smitter...! Det fine med at reaksjoner og handlinger smitter, er at også trygghet, varme og åpenhet smitter. Som skuespillere må en skape denne tryggheten, sier Ellefsen. Dersom en kommer inn og skal lese et dikt, uten bok, må en med kroppen vise trygghet likevel. En del av nervøsiteten kan en gå av seg, gjennom å bevege seg på scenen, en kan rugge, men ikke for mye. En kan ha nøkler i lommen og fingre med dem, men ikke for mye, da blir all konsentrasjon samlet rundt det området. Nerver setter en i allert. En må ha litt nerver, det gir gode prestasjoner, men ikke for mye.
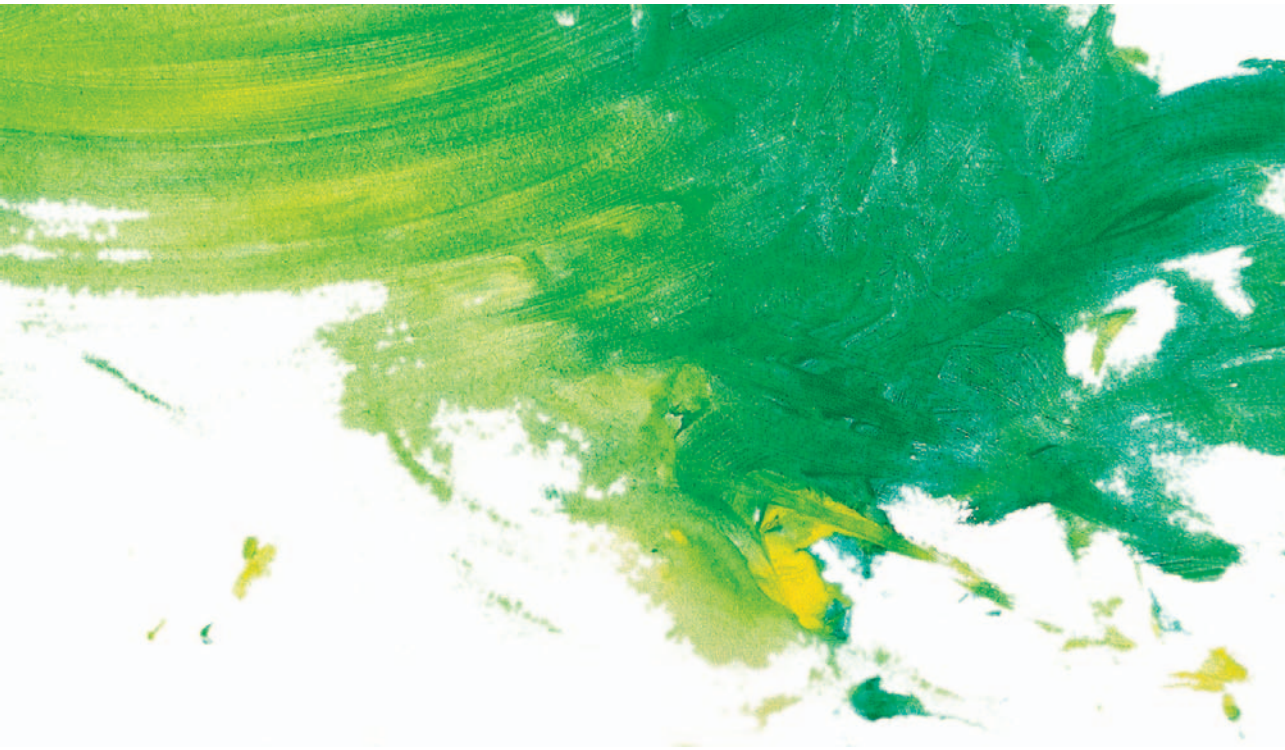
Ellefsen runder av foredraget med å snakke om hvordan vi gir hverandre trygghet gjennom blikk, nikk og smil, men også hvor viktig det er å være oppmerksom på sitt eget uttrykk. Som eksempel forteller han om den gang han spilte komedie, en mann på første rad smilte ikke, lo ikke, men kastet på hodet med jevne mellomrom. Det gjorde Ellefsen helt forvirret. Da han snakket med mannen i pausen, sa vedkommende at stykket var den morsomste farsen han noen gang hadde sett! Noen personer kan gi helt andre signaler enn de man forventer. Konklusjonen er at for å forstå hverandre bedre, både som medmennesker og hjelpere, må vi se på oss selv, studere hverandre, og lære gjennom det.